

ŞEHİD-İ SANÎ

<"xml encoding="UTF-8?">

Doğumu

Şia ulemasının önde gelen, saygın fakihlerindendir. Asıl adı Şeyh Zeynuddin b. Ali b. Ahmed Âmulî Cebaî olan ve Şehid-i Sanî lâkabıyla tanınan bu yüce fakih, 13 Şevval 911 (h.k)'de, ilim ve fıkıh ailesinde dünyaya gözlerini açmıştır.

Şianın parmakla gösterdiği, vücuduyla iftihar ettiği, İslamî ilimlerin enginliklerini en derin ayrıntılarıyla inceleyen, fıkıh ve içtihat alanında İslam Fıkhı'nın temel taşlarını oluşturan seçkin Şia ulemasından biri olan Şehid-i Sanî, semereli hayatı boyunca verdiği eserler bakımından eşine ender rastlanan fakihlerden biri olmuştur.

Şehid-i Sanî, on birinci asırda yaşamış, hayatı boyunca bıkmadan usanmadan çaba göstermiş ve nitekim Âl-i Muhammed (s.a.a)'in fıkhını dünyanın çeşitli bölgelerine yaymayı başarmıştır.

Şehid'in Oğlu

Bu yüce şahsiyetin semerelerle dolu yaşantısının bereketlerinden biri de Maalim'id-Din fi'l-Usul gibi kıymetli bir kitabı İslam camiasına armağan eden saygıdeğer, alim ve araştırmacı yazar Allame Ebu Mansur Cemaluddin Hasan'ı yetiştirmiş olmasıdır.

Ebu Mansur'un yazdığı ve kısaca Maalim olarak bilinen bu kitap da tıpkı babası Şehid-i Sanî'nin er-Ravzat'ül-Behiyye adlı eseri gibi asırlardır ilim merkezlerinde İslamî ilimler tahsil eden talebelerin vazgeçilmez ders kitabı olarak okutula gelmiş ve halen de okutulmaktadır.

Tahsili ve Seferleri

1- Şehid-i Sanî (r.a), babası Nuruddin Ali b. Ahmed'in nezdinde mukaddime derslerini okuduktan sonra Meys Kasabası'na giderek tahsiline orada, Şeyh Ali b. Abdulâli Meysî'nin (ö. 938 h.k) yanında devam etti.

Allame Hillî'ye ait Şeraî'ul-Ahkam, İrşad ve Kavaid kitaplarını burada okudu. Tahsilinin devamı için buradan da çeşitli ülkelere yolculuk yaptı.

2- Şehid-i Sanî, daha sonra Kerek Nuh'a geçti. Nahiv ve Usul derslerini Câfer Kerekî'den aldı. Üç yıl Ceba'da ikâmet ettikten sonra 937 yılında oradan da Şam'a geçti.

Büyük filozof ve aynı zamanda hekim olan Şeyh Muhammed b. Mekkî'den tıp, hikmet ve heyet dersleri aldı. Şeyh Ahmed Cabir'in derslerine katıldı. Tecvid alanında yazılan Şatibiye adlı kitabı onun yanında okudu. Sahih-i Müslim ve Sahih-i Buharî'yi de Şam'da, Şemsuddin Tûlûn'un nezdinde okudu.

3- Yorulmak bilmeyen bu yüce şahsiyet, 942 (h.k)'de Mısır'a doğru hareket etti. Burada da Arap Edebiyatı, Usul-u Fıkıh, Hendese, Maanî, Beyan, Aruz, Mantık, Tefsir vb. gibi çeşitli alanlarda on altı üstattan ders aldı.

4- Şehid-i Sanî, 944 (h.k)'de Şevval Ayı'nda Kâbe'yi, 946 yılında da Irak'taki mâsum imamların mukaddes türbelerini ziyaret etti. Bu seferlerin dışında, geri kalan zamanını doğum yeri olan Ceba'da geçiriyordu.

5- Hicrî 948 yılında Beyt'ul-Mukaddes'e giderek Şeyh Şemsuddin b. Ebu Latif Mukaddesî'den icazet aldı ve tekrar vatanına döndü.

6- Bu seferlerinin ardından o zamanlar Kostantina olarak bilinen bugünkü İstanbul'a seyahat etti. Kadı Asker Muhammed b. Muhammed b. Kadı Zâde Rûmî'ye on ilim içeren bir risale gönderdi.

Bu mektubun ardından karşılıklı görüşmeler ve münazaralar oldu. Nitekim, netice olarak Kadı ona, "dilediği yerde ders verebilme yetkisi" verdi. Bunun üzerine Şehid (r.a),

istihare ederek Bâlebek'teki Nuriye Medresesi'nde ders vermeyi tercih etti. Aynı zamanda, Kadı

tarafından medresenin idare işi de ona bırakıldı.

7- Şehid (r.a), Hicrî 953 yılında imamların mezar-ı şeriflerini ziyaret ettikten sonra tekrar kendi vilayetine geri döndü ve ölünceye dek orada kalmaya karar verdi.

Merciliği

Şehid-i Sanî, Bâlebek'te ders verdiği sürece ilmî şöhreti sayesinde artık mercî de olmuştu. Seçkin alimler ve ilim sevdalıları, bu yüce şahsiyetin ilmî ve ahlakî karakterinden feyiz almak için uzak diyarından yola çıkarak onu görmeye geliyorlar, onun sıcak nefesinden faydalanıyorlardı.

Şehid-i Sanî, bu şehirde çok geniş bir öğrenci kitlesine ders veriyordu.

Câferî, Hanefî, Şafîî, Malikî ve Hanbeli mezheplerine ait fıkıh ve akaid konularını çok iyi bildiğinden ve bu konulara herkesten daha vâkıf olduğundan her kesime hitap edebiliyordu. Hem fıkıhta, hem de akaitte çağdaş ve mutabık dersler verir, herkes kendi mezhebine göre ondan fetva alırdı.

Üstünlüğü

Ravzat'ul-Cennât kitabının yazarı Merhum Hunsarî, Şehid-i Sanî hakkında şöyle der:

"Şimdiye kadar Şia uleması arasında saygınlıkta, ilimde, anlayışta, titizlikte, programlı olmakta, üstat sayısının çok olmasında, zariflikte, maneviyat içerikli etkin söz söylemede, eserlerinin eksiksiz oluşunda onun kadar büyük ve seçkin birine rastladığımı hatırlamıyorum.

Hatta, üstat Şehid-i Sanî'nin erdemini ilahî ahlaktan almış olması ve ilahî dergâha yakınlık makamına sahip olması, onun mâsumların izinden gittiğini ve mâsumlardan sonra gelen makama sahip olduğunu gösterir."

İş Hayatı

Şehid-i Sanî, ilmî ve fıkıhî açıdan seçkin ve üstün bir kişiliğe sahip olmasına rağmen günlük

ihtiyaçlarını karşılamak için bizzat çalışırdı. Hatta bu konuda, geceleri hava karardığında merkebine bindiği, şehirden uzaklaştığı ve odun toplayarak geçimini sağladığı da rivayet edilmiştir.

Üstatları

Şehid (r.a), onca seyahatleri süresince şehir şehir dolaşır, kendine en iyi şekilde faydalanabileceği seçkin üstatlar arardı. Bu nedenle beş mezhebe mensup İslam âlimlerinin en seçkinlerinden faydalandı. Şehid-i Sanî'nin faydalandığı başlıca üstatlar şunlardır:

1- Babası, Ali b. Ahmed Âmulî Cabaî (ö. 925)

2- Şeyh Ali b. Abdulâli Meysî (ö. 938)

3- Şeyh Muhammed b. Mekkî (hekim ve filozof)

4- Seyit Hasan b. Câfer Kerekî

5- Şemsuddin Tûlûn Dimeřkî Hanefî

6- Şeyh Ebul Hasan Bekrî

7- Şeyh Şemsuddin Ebu Latif Mukaddesî

8- Molla Hasan Curcanî

9- Şehabuddin b. Neccar Hanbelî

10- Zeynuddin Hurrî Malikî

Eserleri

Şehid-i Sanî'nin eserleri, tarihleri bakımından Ravz'ul-Cinan'dan başlar, er-Ravzat'ul-Behiyye'de de son bulur.

Gerçekten de Ravzat'ul-Behiyye, adında da belirtildiği gibi alim ve araştırmacıların ruhlarını tazeleyen, kaybettiklerini orada bulmalarını sağlayan, iman ve inanç baharı estiren mükemmel bir bahçedir.

Emel'ul-Âmul kitabında yazılanlara göre, Şehid-i Sanî şehit düştüğünde iki binden fazla kitabı vardı. Bunlardan iki yüz nüshası Şehid'in kendi hattıyla, diğerleri de başka âlimler tarafından kaleme alınmıştı. Kısaca, Şehid (r.a)'in bazı eserleri şunlardır:

1- Ravz'ul-Cinan fî Şerh-i İrşad'il-Ezhan

2- Mesalik'ul-Efham fî Şerh-i Şerai'il-Ahkam

3- el-Fevaid'ul-Amelliyye fî Şerh'in-Nefliyye

4- el-Mekasid'ul-İlliyye fî Şerh'il-Elfiyye

5- Menasik'ul-Hacc'il-Kebir ve Menasik'ul-Hacc'is-Sagir

6- er-Ravzat'ul-Behiyye fî Şerh-i Lümat'id-Dimeşkiyye

7- el-Bidayet-u fî İlm'id-Dirâye (Şehid-i Sanî, bu alanda böylesine mühim bir kitap yazan belki de ilk âlimdir.)

8- Temhid'ul-Kavaid'il-Usuliyye li Tefri'il-Ahkam'ış-Şer'iyye

9- Gunyet'ul-Kasidîn fî Istilahat'il-Muhaddisîn

10- Kitabun fî'l-Ahadis (Hasan b. Mahbub'un Meşiyha'sından seçilen bir çok hadis içerir.)

11- Risaletun fî'l-Ediyye ve Risaletun fî Âdab'il-Cumâ

12- Hakaik'ul-İman

13- Manzumet-u fi'n-Nahv (Şerhiyle birlikte)

14- Munyet'ul-Murîd fî Edeb'il-Mufid (Âdab'ut-Talim ve Mutaallim, eğitim ve öğretim hakkında fevkalade faydalı

bir kitaptır.)

15- Mesken'ul-Fuâd İnde Fıkhıl-Ehibbe ve'l-Evlat (Özetiyle birlikte)

16- Keşf'ur-Raybet an-Ahkam'il-Gıybet

Şehadet Müjdesi

Şeyh Bahaî'nin babası Şeyh Hüseyin b. Abdussamed Harisî şöyle der: Bir gün Şehid-i Sanî'nin yanına vardım.

Çok düşünceliydi. Niçin düşünceli olduğunu sordum, şöyle cevap verdi: "Kardeşim, öyle sanıyorum ki ben ikinci şehit (şehid-i Sanî) olacağım. Rüyamda Alem'ül-Hüda Seyit Murtaza'yı gördüm.

Bir ziyafet sofrası açmış, Şia alimlerini başına toplamış, birlikte yemek yiyorlardı. Ben de onlara katıldığımda Seyit Murtaza ayağa kalktı ve bana hoş geldin deyip Şehid-i Evvel'in yanına oturmamı istedi."

Şahadeti

Şehid-i Sanî de fazilet sahibi diğer şehitler gibi gözünü dünya hırsı bürümüş, şahsi çıkarları peşinde olan bir dünya perestin kurbanı olmuştu. Olay, kısaca şöyle gerçekleşmiştir:

Ceba ahalisinden iki kişi, aralarındaki bir anlaşmazlığı çözmesi için Şehid-i Sanî'ye müracaat ederler. Şehid (r.a) de şer'î usullere göre aralarında hükmeder.

Aleyhine hükmedilen kişi, bu hükme karşı gelerek Seydâ Şehri kadısına sığınır ve onun yanında Şehid-i Sanî'yi Şiilik ve Rafizilik'le suçlar. Kadı, hemen harekete geçerek durumu Osmanlı padişahı Sultan Selim'e bildirir.

O da Şehid'i tutuklaması için birini görevlendirir. Ancak bu kimse, Şehit'i bulamaz. Sultan Selim, bir süre sonra da veziri Rüstem Paşa'yı görevlendirir ve ondan Şehit'i bulmasını, mezhebi hakkında bilgi almasını, Şia olduğu takdirde derhal tutuklayıp sarayına getirmesini ister.

Hemen harekete geçen Rüstem Paşa, onun hacca gittiğini öğrenir öğrenmez peşine takılır. Henüz Mekke'ye varmadan onu yakalar. Şehit (r.a), hac ziyaretinin sonuna kadar ondan mühlet ister.

Rüstem Paşa bunu kabul eder ancak, daha sonra başkalarının kışkırtması sonucu o yüce zâtı şehit ederek kesik başını sultana götürür.

Sultan Selim, vezirinin bu işine çok kızar ve onu iyice azarlar. Nitekim Şehit'in kanı heder olmaz ve Seyit Abdurrahim Abbasî'nin telaşlarıyla Rüstem Paşa, gerçekleştirdiği bu büyük cinayet için ölüme mahkûm edilir.

Şia ulemasının önde gelen isimlerinden Şehid-i Sanî (r.a) Hicrî 966'da (Seyit Muhsin Emin'e göre de 965'te) şehit edilmiş, ne yazık ki şehadetinin ardından cesedi üç gün yerde kalmış ve üç .gün sonra da denize atılmıştır